

PARYSKA KATEDRA NOTRE-DAME. KILKA SŁÓW NA TEMAT TŁUMACZENIA TEKSTÓW LAURENTA ULRICHA, ARCYBISKUPA PARYŻA

Na łamach czasopisma „Studia Teologii Dogmatycznej” redagowanego przez Katedrę Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Białymstoku zostaje opublikowane tłumaczenie trzech wyjątkowych tekstów arcybiskupa Paryża, Laurenta Ulricha, przygotowanych z okazji ponownego oddania do użytku paryskiej katedry Notre-Dame po dramatycznym pożarze z 2019 r.

Katedra Notre-Dame oprócz tego, że jest świątynią, to jest również jednym z najważniejszych symboli duchowego i kulturowego dziedzictwa Francji oraz Europy. Od ponad 850 lat stanowi serce Paryża. Jest miejscem modlitwy i sztuki. Jej monumentalna architektura, strzeliste sklepienia, witraże i niezwykła akustyka sprawiają, że jest przestrzenią, w której *sacrum* i artyzm spletają się w jedność. Przez wieki była ona świadkiem historycznych wydarzeń¹ – od koronacji, przez celebracje narodowe, po chwile żałoby i nadziei.

Pożar, który wybuchł 15 kwietnia 2019 r., wstrząsnął nie tylko Francją, ale i całym światem. Obrazy płonącej iglicy i walczących z żywiołem strażaków poruszyły miliony ludzi, a poczucie straty i bezradności szybko ustąpiło miejsca nadziei i solidarności. Rozpoczęła się odbudowa – monumentalne przedsięwzięcie, w które zaangażowały się setki rzemieślników, artystów, inżynierów i darczyńców z całego świata. Po 5 latach wytężonej pracy, katedra na nowo otworzyła swoje podwoje, przypominając, że wielkie dzieła ludzkich rąk i moc ducha są w stanie przewyciężyć nawet najtrudniejsze przeciwności.

¹ Zob. E. Macron, Discours du Président de la République lors de la cérémonie de réouverture de la cathédrale Notre-Dame de Paris (7.12.2024), <https://www.elysee.fr/front/pdf/elysee-module-23653-fr.pdf> [dostęp: 17.12.2024].

Teksty arcybiskupa Ulricha są świadectwem tego niezwykłego momentu – powrotu katedry do życia. Jego słowa wyrażają wdzięczność wobec wszystkich, którzy przyczynili się do odbudowy Notre-Dame, a także przypominają o duchowym znaczeniu tego miejsca. W homiliach arcybiskup mocno podkreśla rolę wspólnoty, siłę wiary i piękno liturgii, które ponownie wypełniają wnętrze świątyni.

Publikacja tych tekstów w języku polskim w ramach (RE)VISIO THEOLOGICA jest szczególnie cenna dla środowiska teologicznego i duszpasterskiego w Polsce. Odbudowa paryskiej katedry Notre-Dame była i nadal jest śledzona z wielkim zainteresowaniem przez wielu polskich katolików, a przesłanie duchowe przekazane podczas tego historycznego wydarzenia ma wymiar uniwersalny. Umożliwienie dostępu do tych tekstów w języku polskim może przyczyni się do głębszej refleksji nad duchowym odrodzeniem i symbolicznym znaczeniem tego momentu dla całego Kościoła, zwłaszcza we Francji.

Dziękując abp. Laurentowi Ulrichowi za wyrażenie zgody na tłumaczenie i publikację jego wystąpień na język polski, chcę podkreślić, że dzięki tej otwartości i życzliwości przesłanie płynące z ponownego otwarcia katedry Notre-Dame może dotrzeć do szerszego grona odbiorców w Polsce i przyczynić się do budowania wspólnoty wiary, a także pogłębienia refleksji nad bogatym dziedzictwem chrześcijańskim Europy.

Tłumaczenie tych tekstów było zadaniem wymagającym nie tylko wierności treści, ale i uchwycenia emocjonalnej głębi oryginału. Sztuka przekładu to bowiem nie tylko mechaniczne przeniesienie słów z jednego języka na drugi, lecz także oddanie ich rytmu, metaforyki i znaczeń ukrytych w kontekście kulturowym i religijnym². W przypadku tekstów uroczystych, takich jak te, szczególnie istotne było zachowanie ich podniosłego, a zarazem refleksyjnego charakteru.

² „Lawrence Venuti’s contemporary theories on translation distinguish two models of translation: the instrumental and the hermeneutic. The former concerns what in Polish is most often expressed by the verb « przekładać » (transfer, translate, shift). To translate the text from one language to another as an ongoing process is considered an imitative act wherein the role of the translator is to overcome the language barrier, meaning to express in the second language what is understood in the first (original) language. The latter model is that which is understood in Polish in the word « tłumaczyć » (translate), which results in an interpretation of the original text. In this way, according to the hermeneutic model, the translator subjectively assumes, interprets, and clarifies the meaning of the original text. Unlike the instrumental model, the hermeneutic model assumes that new translations of texts are always necessary because the context in which the reader receives and understands the original text is constantly changing”, L.M. Jakoniuk, *Numbers 748 and 749 of The French and Polish Version of Catechism of the Catholic Church from the Translational Perspective; an Example of the Theological Effects of Translation*, „Rocznik Teologii Katolickiej”, XVII/2(2018), s. 83; zob. P. Bukowski, M. Heydel, *Współczesne teorie przekładu. Antologia*, Kraków 2009.

Praca nad tym tłumaczeniem była ułatwiona dzięki temu, że przez ponad osiem lat pełniłem w Notre-Dame posługę duszpasterską jako spowiednik, głosiciel słowa Bożego czy też celebrans Mszy św. i różnych katedralnych nabożeństw. To doświadczenie pozwoliło mi w sposób naturalny poczuć ducha tego miejsca, zrozumieć głębię jego liturgii oraz lepiej dostrzec atmosferę tej słynnej katedry, a więc wejść też z wyjątkową wrażliwością w kontekst i ducha tych tekstów.

Mam nadzieję, że niniejsze tłumaczenie pozwoli poczuć atmosferę tych wyjątkowych chwil i dostrzec zarówno historyczny, jak i duchowy wymiar odbudowy katedry Notre-Dame. Niech te teksty będą świadectwem nie tylko tragedii, ale i triumfu ludzkiej solidarności, sztuki, a przede wszystkim wiary.

La cathédrale Notre-Dame de Paris. Libres propos sur la traduction des textes de Monseigneur Laurent Ulrich, archevêque de Paris

Dans les pages de la revue *Studia Theologiae Dogmaticae*, éditée par la Chaire de Théologie Catholique de l'Université de Białystok, est publiée la traduction de trois textes exceptionnels de Monseigneur Laurent Ulrich, archevêque de Paris, prononcés à l'occasion de la réouverture de la cathédrale Notre-Dame de Paris après l'incendie dramatique de 2019.

La cathédrale Notre-Dame n'est pas seulement un lieu de culte, mais aussi l'un des symboles les plus importants du patrimoine spirituel et culturel de la France et de l'Europe. Depuis plus de 850 ans, elle constitue le cœur de Paris, un lieu de prière, de réflexion et d'art. Son architecture monumentale, ses voûtes élancées, ses vitraux et son acoustique exceptionnelle en font un espace où le sacré et l'art s'unissent en parfaite harmonie. Elle a été le témoin de nombreux événements historiques, des couronnements aux célébrations nationales, en passant par des moments de deuil et d'espérance.

L'incendie du 15 avril 2019 a bouleversé non seulement la France, mais le monde entier. Les images de la flèche en flammes et des pompiers luttant contre l'embrasement ont ému des millions de personnes. Très vite, le sentiment de perte et d'impuissance a laissé place à l'espérance et à une formidable solidarité. Ainsi a débuté la reconstruction de Notre-Dame – une entreprise colossale mobilisant des centaines d'artisans, d'artistes, d'ingénieurs et de donateurs du monde entier. Après 5 années de travail acharné, la cathédrale rouvre ses portes, rappelant que les grandes œuvres de l'esprit et des mains humaines peuvent surmonter les épreuves les plus difficiles.

Les discours de Monseigneur Ulrich témoignent de ce moment exceptionnel: le retour à la vie de la cathédrale. Ses paroles expriment une profonde gratitude envers tous ceux qui ont contribué à sa reconstruction et rappellent la signification spirituelle de ce lieu. Dans ses homélies, l'archevêque souligne l'importance de la communauté, la force de la foi et la beauté de la liturgie, qui résonne à nouveau sous les voûtes de Notre-Dame.

La publication de ces homélies en polonais dans le cadre de (RE)VISIO THEOLOGICA revêt une importance particulière pour la communauté théologique et pastorale en Pologne. La reconstruction de Notre-Dame a été suivie avec un grand intérêt par de nombreux catholiques polonais, et le message spirituel transmis lors de cette réouverture a une portée universelle. Rendre ces textes accessibles en polonais contribuera à une réflexion plus approfondie sur le renouveau spirituel et la signification symbolique de cet événement pour l'Église tout entière, en particulier en France.

En remerciant Monseigneur Laurent Ulrich pour avoir accordé son autorisation à la traduction et à la publication de ses discours en polonais, je tiens à souligner que grâce à cette ouverture et cette bienveillance, le message de la réouverture de Notre-Dame pourra toucher un plus large public en Pologne et participer à la construction d'une communauté de foi et de réflexion sur l'héritage chrétien si riche en Europe.

Traduire ces textes fut un défi exigeant, nécessitant non seulement fidélité au contenu, mais aussi restitution de la profondeur émotionnelle de l'original. L'art de la traduction ne se limite pas à un simple transfert de mots d'une langue à l'autre, mais consiste également à transmettre leur rythme, leurs métaphores et leurs significations cachées dans un contexte culturel et religieux³. Pour des textes aussi solennels que ceux-ci, il était particulièrement crucial d'en préserver la dimension à la fois élevée et méditative. Ce travail de traduction m'a cependant été facilité par le fait que, pendant plus de huit ans, j'ai exercé à Notre-Dame mon ministère pastoral en tant que confesseur, prédicateur de la parole de Dieu, ainsi que célébrant des messes et de divers offices cathédraux. Cette expérience m'a permis d'entrer plus naturellement dans l'esprit du lieu, de ressentir la profondeur de sa liturgie et de mieux percevoir

³ „The issue regarding whether or not a translation of a text corresponds to the original has existed since time immemorial. The book of Sirach speaks of this issue when it says: « Please, read kindly and carefully, and be forgiving for those places where it would seem to anyone that, despite our consistent work on the translation, we could not choose the right words » (Prologue 15-20)”, L.M. Jakoniuk, *The French and Polish Versions of the Catechism of the Catholic Church: An Examination of Certain Passages of the Catechism's teaching on the „Mysterium Ecclesiae” from a Philological and Translational Perspective*, „Rocznik Teologii Katolickiej”, XVI/3(2017), s. 317.

l'atmosphère spirituelle propre à cette cathédrale emblématique et d'entrer avec une sensibilité particulière dans l'esprit de ces textes.

J'espère que cette traduction permettra aux lecteurs de saisir l'esprit de ces moments uniques et d'apprécier la portée historique et spirituelle de la reconstruction de la cathédrale Notre-Dame. Que ces textes soient le témoignage non seulement d'une tragédie, mais aussi du triomphe de la solidarité humaine, de l'art et, avant tout, de la foi.

Bibliografia:

1. Bukowski P., Heydel M., *Współczesne teorie przekładu. Antologia*, Kraków 2009.
2. Jakoniuk L.M., *The French and Polish Versions of the Catechism of the Catholic Church: An Examination of Certain Passages of the Catechism's teaching on the „Mysterium Ecclesiae” from a Philological and Translational Perspective*, „Rocznik Teologii Katolickiej”, XVI/3(2017), s. 317-338.
3. Jakoniuk L.M., *Numbers 748 and 749 of The French and Polish Version of Catechism of the Catholic Church from the Translational Perspective; an Example of the Theological Effects of Translation*, „Rocznik Teologii Katolickiej”, XVII/2(2018), s. 69-86.
4. Macron E., *Discours du Président de la République lors de la cérémonie de réouverture de la cathédrale Notre-Dame de Paris (7.12.2024)*, <https://www.elysee.fr/front/pdf/elysee-module-23653-fr.pdf> [dostęp: 17.12.2024].
5. Ulrich L., *Monition après l'intervention du Président de la République*, <https://dioceseparis.fr/homelie-de-mgr-laurent-ulrich-64902.html> [dostęp: 17.12.2024].
6. Ulrich L., *Homélie de Mgr Laurent Ulrich – Office de réouverture de Notre-Dame de Paris*, <https://dioceseparis.fr/homelie-de-mgr-laurent-ulrich-64902.html> [dostęp: 17.12.2024].
7. Ulrich L., *Homélie de Mgr Laurent Ulrich – Messe de consécration de l'autel de Notre-Dame de Paris, Dimanche 8 décembre 2024 – Notre-Dame de Paris*, <https://dioceseparis.fr/homelie-de-mgr-laurent-ulrich-64907.html> [dostęp: 17.12.2024].